

ธรรมะจรโลงจิต

พศ. ประพันธ์ กุลวินิจฉัย
อาจารย์พิเศษ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทสวดมนต์ นับว่ามีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาก เพราะเชื่อกันว่ามีอำนาจในการป้องกันรักษาผู้ท่องบ่นสาธยายอยู่เสมอไม่ให้เกิดอันตราย จากภัยต่างๆ ในครั้งพุทธกาลเคยมีภัยเหล่านี้คือ ทูพริกขภัย โรคภัย อมฤตสภัย บางทีก็รวมไปถึงโจรภัย เป็นต้นมาเบียดเบียนอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นบทสวดมนต์จึงนิยมสวดกัน ในประเทศไทยได้รับแบบอย่างมา อย่างน้อยก็นะโม ๓ จบ สำหรับเด็กๆ ชาวพุทธสวดกันเป็นเบื้องต้น อาจพูดได้ว่าไม่มีใครเลยที่สวดมนต์ไม่ได้

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ขอแนะนำเสนอ บทร้อยกรองเป็นภาษาไทยอาจใช้สวดเป็นทำนองสรภัญญะก็ได้แรงบันดาลใจให้เขียนเรื่องนี้มาจากบทสวดมนต์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ประพันธ์โดย พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้มอบมรดกที่มีคุณค่าไว้ให้เราทั้งหลาย คือ บทสวด คุณานุคุณ มี พุทธคุณ ธรรมคุณและสังฆคุณ ที่นักเรียนและพุทธศาสนิกชนใช้สวดหน้าเสาธง และเทศกาลสำคัญต่างๆ เสมอ ตัวอย่างเช่น องค์ใดพระสัมพุทธ วิสุทธสันดาน.. (อินทวิเชียรฉันท) ธรรมะคือคุณากร ส่วนชอบสาทร ดุจดั่งประทีปชัชวาล.. (ฉบัง๑๖) และสงฆ์ใดสาวกศาสดา รัปปฏิบัติมา.. (ฉบัง๑๖) บทสวดดังกล่าวมาได้ก้องอยู่ในโลตประสาทของข้าพระเจ้าตั้งแต่อยู่ชั้น ก. โภ หรือ อนุบาล สมัยก่อน จนทำให้รักในบทกลอน หรือแม้แต่บทเพลงต่างๆ โดยเฉพาะบทอาขยานที่ครูให้ท่องก่อนเลิกเรียนทุกวัน เป็นแนวทางให้ได้มีพื้นฐานการเรียนรู้คุณลักษณะหรือคำประพันธ์ได้อย่างดี ซึ่งทำให้เพิ่มความรักในภาษาไทยขึ้นมา บทสวดมนต์ทำนองสรภัญญะนี้แม้ไม่ได้สวดให้มีความรู้เพื่อปกป้องรักษาแต่ก็ถือว่าเป็นธรรมะเพื่อจรโลงจิตใจให้มีพลังต่อสู้โรคร้ายได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นในโอกาสที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จัดให้มีงานประสาทปริญาพุทธศาสตรบัณฑิตรุ่นที่ ๕๕ ณ อาคารหอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา
มจร วังน้อย พระนครศรีอยุธยา จึงขอเสนอ บทร้อยกรอง จากหัวข้อธรรมต่างๆ ลงใน
สารนิพนธ์ ประจำรุ่นพุทธศาสตรบัณฑิต เพื่อเป็นมรดกทางภาษาไทยฝากไว้ดังนี้

ศีลห้ารักษาดน

ผองเราชาวพุทธศรัทธา	พระศาสดา
ลัมมาลัมมพุทธโคดม	
ทรงสอนธรรมอันอุดม	ผู้คนนิยม
ปฏิบัติปรีดีน้อมนำ	
เว้นห่างทางอกุศลกรรม	คืนวันเพ็ญพร้า
อาจทำให้ใจหมองมัว	
โลกโกรธหลงมาพันพัว	อาจทำให้ตัว
ตกลงหลุมลึกอบาย	
ขอจงมามอบใจกาย	แต่พระรัตนตรัย
สมาทานศีลวัตรขัดเกลา	
ศีลธรรมจะช่วยบรรเทา	ชีวิตอัปเนา
ให้กลับสดชื่นแจ่มใส	
เดินตามศีลธรรมอำไพ	แม้ทางยาวไกล
ต้องไปให้ถึงปลายทาง	
ศีลห้าเหมือนบันไดวาง	ก้าวขึ้นถูกทาง
ตั้งได้บันไดสวรรค์	
ข้อหนึ่งเว้นการฆ่าฟัน	ชีวิตแสนสิ้น
ไม่นานเขาก็จากไป	

ข้อสองอทินนาอย่าได้	ลักเอาของใคร
ให้ทุกข์แก่ท่านมิควร	
ข้อสามขอลงทบทวน	เว้นให้ครบถ้วน
กาเมสุมิจฉาจารา	
ข้อสี่อย่าได้มูสา	ใช้แต่วาจา
สุภาลีตาพาที	
ข้อห้าอย่าได้ยินดี	สุรานารี
เมรยมัชชปมาท	
นี้แหละคือทางยาดรา	ขึ้นสู่เวหา
เป็นทางผ่านสู่พระนิพพาน	
พ้นทางวิภูฏะสงสาร	ชั่วกาลนิรันดร์
ระงับดับทุกข์ภัยเทอญ..	

(กาพย์ฉบับ ๑๖)

เส้นทางสวรรค์

เมืองใดใครต้องการ	ได้พบพานเพียงสักครา
ได้ฟังเขาเล่ามา	ว่าภริมย์สุขสมปอง
อยู่ไกลสักเพียงใด	จะตื่นไปเพื่อจับจอง
หากแม้มีเงินทอง	จะทุ่มเทเพื่อซื้อมา
แต่ก็ต้องหมดหวัง	วิมานพังลงกับตา
ด้วยแดนดินที่ว่า	คือสวรรค์วิมานอินทร์
ถ้าใครคิดจะไป	ไม่ต้องใช้ซึ่งทรัพย์สิน
อย่างที่ท่านองค์อินทร์	จตุมาได้ง่ายดาย

ขอเราท่านทั้งหลาย	จงอย่าได้มัวเมา
สร้างทางไว้บรรเทา	ความทุกข์เข็ญเพราะเวรกรรม
ศีลทานอย่าละทิ้ง	นั่นคือสิ่งประเสริฐล้ำ
จะพบแต่ทางธรรม	คอยชี้แนะทางดี
วัตรบทเจ็ดประการ	ช่างสำคัญเสียจริงนี้
ถ้าหากทุกคนมี	โลกสุขชินรัตนกาล
ไหว้วอนพระไตรรัตน์	ช่วยขจัดซึ่งสงสาร
ขอถึงพระนิพพาน	ผ่านสวรรคส์ลุขาวดี.

(กาพย์ยานี ๑๑)

เส้นทางพระนิพพาน

ใครหนอใครไม่กลัวทาง	พุทโธชี้วาง
ให้เดินไปสู่พระนิพพาน	
องค์พระศาสดาจารย์	ทรงวางหลักการ
ให้ผู้ต้องการเดินตาม	
แต่เต็มไปด้วยขวากหนาม	ผู้ที่เดินตาม
ต้องคอยระวังย่างไป	
กิเลสมารคอยผลักไล่	ตามทางคลาไคล
นั่นคือขวากหนามตามทาง	
ทำจิตของตนหม่นหมอง	สมาธิวาง
บางครั้งทำใจวอกวน	
นึกถึงทรัพย์สินผู้คน	ให้เกิดลับสน
ไม่พ้นกิเลสตัณหา	

ข้งอยู่ในโลกโลกา	หนทางยาตรา
มีสิ่งขีดขวางทางไป	
หนทางที่แสนยาวไกล	โหดเขินเนิ่นไศล
สาครกว้างใหญ่ไพศาล	
บางแห่งก็แสนกันดาร	วิญญูะสงสาร
ยากข้ามระกำหนักหนา	
กิลเสกรรมวิบากนานา	สร้างสมกันมา
ภพชาติอุบัติเวรภัย	
น้ำตาที่หลังรินไหล	โศกาอาลัย
มากกว่าน้ำในสาคร	
ของจได้เกิดสังวร	พระชินวร
ก็ทรงเป็นเช่นก่อนมา	
แต่เป็นหน่อเนื้อพุทธา	จึงผ่านพ้นมา
ปลายทางแห่งพระนิพพาน	
ด้วยทรงพบเส้นทางผ่าน	แปดสายสัมพันธ์
อัญลึงคิมัคโค	
พระลัมมัลัมพุทโธ	ตถาคโต
ตรัสรู้อรียลัจจัง	
ผองเราระมัดระวัง	ใช้ความเพียรตั้ง
สายกลางอย่างองค์ชี้นำ	
รู้ทันจำพวกชวากหนาม	กำหนดรูปนาม
มองเห็นนิพพานรำไร	
เดินอีกคงไม่ยาวไกล	ถึงขั้นบันได
โลตาปัตติมัคโค	

ถึงคราเปล่งคำชัยโย	ว่าสาธุโย
บรรลุโสดาปัตติผล	
เป็นชั้นอริยบุคคล	เพียงแค่ขั้นต้น
ไม่วนกลับไปอบาย	
นิพพานสว่างไสว	เห็นอยู่ไม่ไกล
น้อมยกมือไหว้วันทา ...สา...ธุ	

(ภาพยนต์บั๊ง ๑๖)

อิทัปปัจจยตา

ขอเชิญให้มาดูกัน	เรื่องความล้มพันธ์
อิทัปปัจจยตา	
เป็นดั่งโซ่ร้อยกันมา	เกิดทุกเวลา
ด้วยเหตุปัจฉัยล้มพันธ์	
ผู้คนรู้เท่าไม่ทัน	เรื่องการเกิดนั้น
จึงอยากเกิดกายก่อกรรม	
หลงไหลมายาลึกล้ำ	สุดจะหักห้าม
ติดอยู่ในโลกโลกา	
เพราะเหตุในเรื่องอวิชชา	บังใจบังตา
ไม่เห็นทุกข์ภัยสงสาร	
ต้องแหวกว่ายสาครธาร	หมิ่นแสนล้านกัลป์
ทุกข์โศกวิโยคเวรภัย	
บางครั้งต้องจู่ติไป	ตามกรรมทำไว้
มนุษย์สัตว์หรือเทพเทวัญ	
บ้างไปนรกโลกันต์	รับกรรมมหันต์
ทุกข์ทรมาณผลาญตน	

บ้างเกิดเป็นคนยากจน	ทรัพย์สิ้นขาดสน
เพราะผลแห่งกรรมนำชี้	
บ้างก็เกิดเป็นคนดี	ทรัพย์สิ้นมากมี
กรรมชี้สั่งให้เกิดกาย	
สุขทุกข์คละเคล้ากันไป	พลาดพลั้งคราใด
อบายหวังได้กลับคืน	
หมุนเวียนวัฏฏะยังยืน	ก็ป่กัลป์สุดฝัน
ต้องแหวกว่ายไปชั่วกาล	
ด้วยเรื่องขาดปัญญาญาณ	มองเห็นเหตุการณ์
อิทัปปัจจยตา	
อยากดับภพชาติปัญหา	ต้องตัดอวิชชา
จะพาให้ถึงพระนิพพาน.	

(กาพย์ฉบับ ๑๖)

จิตคน

ขอเชิญท่านได้มาดู	มาร่วมรับรู้
เรื่องจิตที่คิดวทวน	
แม้เราได้เกิดเป็นคน	ยังไม่หลุดพ้น
หนทางเส้นสายกามา	
หมกมุ่นกิเลสตัณหา	ก่อกรรมนานา
คืนวันที่ผ่านลำเค็ญ	
บางคนหลีกเข้าบำเพ็ญ	เพื่อการละเว้น
ยกจิตพิชิตกามา	

แต่งานนั้นยากหนักหนา	ต้องใช้เวลา
ขัดเกล้าให้บรรเทาหลง	
ด้วยจิตนั้นไม่เที่ยงตรง	มักขึ้นมักลง
กวัดแกว่งว่องไวคล้ายลิง	
มันไม่มีการหยุดนิ่ง	ไวกว่าทุกสิ่ง
กว่าแสงสุริย์ส่องมา	
ลักษณะหนักถ่วงกายา	เหมือนสายธารา
ไหลลงที่ต่ำรำไป	
ต้องคอยหักห้ามมันไว้	หากปล่อยตามใจ
อบายหวังได้แท้เทียว	
เพราะไม่ได้มีดวงเดียว	ลัมพันธ์กลมเกลียว
มากกว่าร้อยดวงคู่กาย	
ย่อมด้วยสีล้นมากมาย	อารมณ์ดีร้าย
เป็นเจตสิกล้อมวน	
ถ้าเกิดเป็นจิตมหากุศล	จะพาให้ตน
ข้ามพ้นทุกข์ภัยร้ายแรง	
ถ้าแน่นอกุศลกลั่นแกล้ง	ทุกข์ภัยร้ายแรง
ลำแดงเดชให้ระหกระเหิน	
แม่ม้ามัวเมาเพลิดเพลิน	จะพากันเดิน
ตกลงหลุมลึกอบาย	
หากถึงวันจะสิ้นใจ	จิตคิดเรื่องร้าย
จะไปอบายถ่ายเดียว	
ด้วยแรงบุญกรรมยึดเหนี่ยว	ลัมพันธ์กลมเกลียว
ไม่พ้นผลกรรมตามทัน	

ด้วยจิตที่ติดยึดมั่น	จะลงโทษทัณฑ์
สัตว์โลกกวกวณผลกรรม	
พุทธองค์ทรงช่วยชี้แนะ	ทางประเสริฐล้ำ
หนทางสว่างตั้งทิวาวาร	
ถ้าจิตคลายความถือมั่น	ทางพระนิพพาน
อยู่ใกล้ในเบื้องบูรพา.	

(ภาพย์ฉบับ ๑๖)

ธรรมนิยาม

มาฟังธรรมกำหนด	ตามพระสุตคาศดา
ตรัสเป็นพระคาถา	วิเศษสุดผุดผ่องใส
เหมือนกับดวงมณี	ที่ช่างเขาเจียรระไน
ดงามแสงแพรวพราย	เป็นรุ่งเลื่อมสลบสี
ธรรมะของพุทธองค์	ดำรงอยู่คู่ธานี
เป็นบุญของปฐพี	แดนดินไทยเทียบสุวรรณ
นิยามข้อกำหนด	อันเป็นกฎของสังฆาร
พระองค์ทรงประทาน	ให้เราท่านพิจารณา
สังฆารทั้งปวงนั้น	มีอาการไม่เที่ยงหนา
เปลี่ยนแปลงทุกเวลา	อนิจจาหนอตัวตน
บังคับมันไม่ได้	ก่อเกิดกายมาก็หน
ก่อกรรมวิภูษะวน	สุดจะทนทรมาน
เป็นทุกข์สารพัด	ยากกำจัดหนอสังฆาร
เกิดแก่ทรมาน	กรรมซ้ำเติมเสริมต่อตน

ด้วยธรรมทั้งปวงนั้น
มิได้มีตัวตน

สารพันบังเกิดผล
เรียกกันว่าอนัตตา.

(ภาพยนต์ยานี ๑๑)

ผู้ทรงพลัง

ผู้ใต้อยากมีพลัง
พญาช้างสารฉันทันต์

ปฏิบัติตามธรรมชื่อนั้น
พระพุทธร่องค์ทรงแสง

ข้อหนึ่งจะขอชี้แจง
แห่งธรรมคือเรื่องศรัทธา

ข้อสองวิริยะนำพา
หาธรรมเพื่อนำทางไป

ข้อสามสติตั้งไว้
เตือนตนอย่าได้มัวเมา

ข้อสี่สมาธิบรรเทา
รู้ทั่วตัวตนหนทาง

ข้อห้าปัญญาตั้งวาง
สามารถปราดเปรื่องเรื่องราว

พละห้าเมื่อมาถึงคราว
ปฏิบัติขจัดตัณหา

ขอให้มาลองสักครา
จะเป็นผู้ทรงพลัง.

แข็งแกร่งเหมือนดัง
มีห้าประการ

นำให้เห็นแสง
ความเพียรไขว่คว้า

เมื่อยามคราไคล
กำหนดหนักเบา

รู้แจ้งกระจ่าง
เป็นธรรมฝ่ายขาว

ตามทางชีมา

(ภาพยนต์บัง ๑๖)

